

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ
KLEBELSBERG KUNO-ÖSZTÖNDÍJ
2023

1. Név

Ordasi Ágnes

2. A kutatás témája és címe

A „források” irányítói? – A Fiumei Kereskedelmi és Iparkamara szerepe és jelentősége az állam hatalomgyakorlási stratégiájában és a lokális társadalom formálásában

Korábbi kutatásaim során a dualizmus kori Magyar Királyság Fiumében alkalmazott hatalomgyakorlási stratégiáit, modernizációs célkitűzéseit vizsgáltam, azonban a valóban nagy jelentőségű folyamatok feltárásához nem elég az elsődleges országos és a helyi állami kormányzati szervek (Fiumei és magyar–horvát tengerparti királyi kormányzóság, illetve a Fiumei Tengerészeti Hatóság) anyagainak feldolgozása.

Ezt figyelembe véve az érdeklődésem többek között, majd főleg a Fiumei Kereskedelmi és Iparkamara iratai felé terelődött. Ennek oka az, hogy a kamarai intézmény legfőbb rendeltetése eleve a kereskedelmi és ipari fejlődés előmozdítása, valamint a közérdek szolgálata volt, a helyi szervezet pedig – Fiume speciális helyzetéből és kivételes nemzetgazdasági és nemzetstratégiai szerepénél fogva – akár az egész ország közgazdasági állapotára, valamint külkereskedelmi és külpolitikai viszonyokra is hatással lehetett, miközben a lokális társadalom legmélyebb rétegeit is elérte. Sőt, miután az 1868. évi kamarai törvény 1871-ben Fiumében is hatályba lépett, a helyi testület az országos kamarai hálózat részévé válva elsőrendű véleményező, tanácsadó, javaslattevő szervezetté lépett elő, és feladatai a tudástermelésre és -transzferre, valamint számos közhatósági teendőre is kiterjedtek. Mindebből következik, hogy a Kamara tevékenysége az államhatalom számára sem lehetett mellékes. Éppen ezért a kutató történész érdeklődésére is szükségszerűen tarthat számot.

A Fiumei Kereskedelmi és Iparkamara kapcsán elsősorban a testületnek az államstruktúrán és a kamarai rendszeren belüli elhelyezkedése, integrációja és szerepe érdekelt, valamint a fiumei lakosság mindennapjait keretező társadalomszervező- és formáló kompetenciája.

Mivel a téma feldolgozása egy több éves, alap kutatásokon nyugvó kutatási programot igényel, ezért jelen pályázatommal elsősorban egy jól körülhatárolható, kiemelten fontos periódusra, az első világháború és az azt követő impériumváltások időszakára koncentráltam. Választásomat segítette az a tény, hogy a disszonanciák leglátványosabban mindig egy válságperiódusban törnek a felszínre és egyfajta „darntoni behatolási pont”-ként könnyebben megragadhatóvá teszik a rendszerek tipikus és atipikus jelenségeit.

Legutóbbi egyhónapos rijekai kutatómunkámnak az alábbi két fő célja volt: a Fiumei Kereskedelmi és Iparkamara fondjának behatóbb megismerése, áttekintése és anyaggyűjtéssel egybekötött darabszintű jegyzék készítése, illetve a Fiumei Kereskedelmi és Iparkamara világháború alatti működéséről egy levéltári alap kutatásokon nyugvó nagy tanulmány írása.

Ezt azért tartottam lényegesnek, mert a felhasznált iratanyag tekintélyes része a Rijekai Állami Levéltár Kamarai és Kormányzósági iratain, valamint a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában őrzött dokumentumok között lelhető fel, és ezáltal a fondban való tájékozódáshoz és az egyes témák kontextualizálásához is hozzájárul. Másfelől azért, mert tanulmányommal rá kívántam mutatni a Kamara elvi és gyakorlati tevékenységére, működésének jellegzetességeire, valamint a mind látványosabbá váló disszonanciákra, töréspontokra, külső és belső kihívásokra, mindazon tényezőkre tehát, amelyekről fentebb már ejtettem szót.

Így a Kamara működésén keresztül olyan problémákat tanulmányoztam, mint amilyenek a központosító állam behatolási törekvései, a város korlátozott földrajzi sajátosságaiból és a forgalmi, infrastrukturális egyenlőtlenségeiből származó dilemmái, valamint az etnikai viszonyokból és az állandósuló forráshiányból és -elosztásból adódó konfliktusai számítanak. Szintén sok újdonságot tudtam meg az egyes kamarai tagok közti személyes és hivatali viszonyokról, közös elképzeléseikről, törekvéseikről vagy éppen érdek- és személyi ellentétjeikről, ezek érdekek mentén történt változásairól. Közülük mindenekelőtt Adolfo Gotthardi kamarai titkár és Ferdinando Kastel kamarai első fogalmazó viszonya érdemel figyelmet, de Aldo Rudan, a Kamara helyettes titkárának személye és működése is különösen izgalmas vizsgálódási szempontokat vetett fel.

Célul tűztem ki azt is, hogy egy kiemelten fontos autonóm szervezet, a Kamara révén bemutassam az állam és a lokális társadalom kapcsolatát. Ezért kiemelt figyelmet fordítottam a hatalomból való részesedés és az együttműködési hajlandóság problematikájára, valamint az állam érdekérvényesítő módszereire. Arra kerestem a választ, hogy a törvényileg és rendeletileg folyamatosan kibővített hatáskör együtt járt-e a Kamara autonómiájának megnövekedésével? Vagy éppen ellenkezőleg, a Kamara egyre inkább az állami érdekérvényesítés eszköze, direktívái közvetítője lett? Ezért tanulmányomban különösen összpontosítottam a különböző

hivatalok, intézmények, szervezetek egymás közti viszonyainak bemutatására. Így kitértem a Kamarának a minisztériumokkal, a fiumei kormányzósággal és a tengerészeti hatósággal ápoltságára, valamint a Kamara és a városi önkormányzat kapcsolataira.

Tekintve, hogy a kamarának nemcsak az állammal, de a saját hatósági területükön működő hasonló funkciókat ellátó hatóságokkal szemben is definiálniuk kellett autonómiájukat és joghatóságukat, vizsgálódásomban kitértem a fiumei képviselő-testület (Rappresentanza) és a Kamara kapcsolatára, valamint a két testület erős átfedést mutató személyi és intézményi összefonódására. A Kamara és a képviselőtestület viszonyával kapcsolatban az foglalkoztatott, hogy mennyiben voltak riválisai, kiegészítői és támogatói, esetleg egyes pillanatokban helyettesei egymásnak. A kérdés relevanciája különösen az általam fentebb vázolt válságszituációkban nyilvánult meg, amikor a források – legyenek azok materiálisak, pénzügyi, szellemiek vagy az emberi munkaerőt érintőek – beszerzésének, elosztásának és felhasználásának dilemmái még feltűnőbben kerültek előtérbe.

Fontosnak tartom jelezni, hogy a kutatásom nemcsak tisztán politika- és helytörténeti jellegű, de jóval tágabb perspektívákban is számos értékes tanulságot és hungarika-anyagot tartalmaz. Ennek oka egyrészt az, hogy a kamarai rendszert az egész Osztrák–Magyar Monarchiában bevezették és a testületek szoros összeköttetésben álltak egymással. Másrészt az, hogy a Fiumei Kereskedelmi és Iparkamara fennállása alatt mindig kiemelt érdeklődéssel fordult a közös birodalmon belüli, valamint a balkáni és tengerentúli piacok felé, így módon pedig jelentősen hozzájárulhat az Osztrák–Magyar Monarchiáról és azon belül a Magyar Királyságról alkotott ismeretek, valamint az impériumváltások folyamatának árnyalásához.

Hasonlóan fontosnak tartottam a társadalmi mobilitás hivatali előmenetelekben, áthelyezésekben, kitüntetésekben megnyilvánuló dinamikáját, valamint általában véve a kiválasztás (kiemelés, mellőzés, vagy éppen háttérbe szorítás) szempontjait is megfigyelni, továbbá mindezen folyamatokat a kormányzói, és azon keresztül az állami hatalomgyakorlás lehetséges módzataiként értelmezni. Mindennek kapcsán szólni kellett a kiemelten magas fiumei árviszonyokról, a lakhatási és egzisztenciális problémákról. Mivel a magas árszínvonal, a beruházások és modernizációs fejlesztések következtében jól érzékelhető változások a helyben élő lakosság minden egyes szegmensét érzékenyen érintették, így munkám során ezt a gazdaság- és társadalomtörténeti tényezőt is számításba vettem.

Kimondott érdeklődéssel fordultam a fiumei kereskedők és iparosok, illetve a Kamara tagjainak sorkötelessége és katonai szolgálat alól való felmentésük ügye iránt is, és szintén kimondottan izgalmasnak találtam az élelmiszer- és egyéb nyersanyaghiányból származó problémákat (cérnaügy, kiviteli korlátozások, bőr- és iparsó-kiutalás, szén- és tűzifaszállítás,

liszt- és búzaosztály) és a Kamara azokra adott válaszreakcióit, válságkezelési stratégiáit, továbbá a különböző segélyeknél és támogatásoknál tanúsított eljárásait, preferenciáit.

Mivel a fentebb említett témákat Fiume vonatkozásában ilyen mélységben – és főleg nem a kamarai iratokra alapozva – még senki sem kutatta, határozottan úgy vélem, hogy a tanulmányom a feltárt iratokkal és az elkészült jegyzékkel együtt más kutatók számára is hasznosnak bizonyulnak. Írásomat a REGIO. Kisebbség Kultúra Politika Társadalom című folyóiratban (<https://regio.tk.hu/>) kívánom közzéadni.

3. A kutatás helyszíne és ideje

Horvátország, Rijeka. 2023. augusztus 1.–szeptember 1.

Rijekai Állami Levéltár (Državni arhiv u Rijeci)

A levéltár elérhetősége: <http://www.riarhiv.hr/>

Rijekai Egyetemi Könyvtár (Sveučilišna knjižnica Rijeka)

A könyvtár elérhetősége: <https://svkri.uniri.hr/>

4. A kutatás ideje, időtartama

2023. augusztus 1.– szeptember 1.

1 hónap

5. A kutatott gyűjtemények, az átnézett iratok, dokumentumok és a találatok rövid ismertetése (tételes találati jegyzék nélkül)

A Klebelsberg Kunó-ösztöndíj támogatásával 2023 augusztusában a kutatási tervemnek megfelelően a Rijekai Állami Levéltár Fiumei Kereskedelmi és Iparkamarai iratait tartalmazó HR-DARI-179. törzsszámú, *Trgovačko-obrtnička komora i trgovačka deputacija u Rijeci (Kereskedelmi és Iparkamara, valamint a Kereskedelmi Deputáció Fiumében)* című 1811 és 1923 évkörű, 88 kötetből és 252 dobozból álló 28,30 ifm-nyi fondjában kutattam és végeztem szisztematikus hungarika-feltárást.

A fond iratait először 1964-ben, majd tíz esztendővel később, 1974-ben rendezték. A fond ez utóbbi, második rendezés során nyerte el jelenlegi struktúráját és az iratok repertorizálása is

ekkor történt meg. A fond a nevének megfelelően egyrészt az 1811 és 1841 között tevékenykedő „első”, valamint az 1852-től 1923-ig működő „második” Fiumei Kereskedelmi és Iparkamarák iratait tartalmazza, másfelől az 1814 és 1857 között létező Fiumei Kereskedelmi Deputáció dokumentumainak ad helyett.

A fond két fő részből tevődik össze

- 2. Popis knjige (Könyvek jegyzéke)

azaz a Fiumei Kereskedelmi és Iparkamarák, valamint a Fiumei Kereskedelmi Deputációk főkönyvei, mutatói, kötetei

- 3. Popis spisa (Fiumei Kereskedelmi és Iparkamarák iratainak jegyzéke)

vagyis a dobozokban tárolt egyéb iratok

A Popis knjiga „állagot” (3.) két több alsorozatból álló nagy sorozat alkotja. Jelesül az *Általános iratok* (3. 1. *Opći spisi* = 1–3., 3a–231. doboz) és a *Kereskedelmi és Iparkamara Választott bíróságának peres iratai* (3. 2. *Parnični spisi arbitražnog suda Trgovačko obrtničke komore u Rijeci* = 232–251. doboz).

Fontos jelezni e ponton, hogy a Rijekai Állami Levéltár segédlete ennél a sorozatnál a számozást már nem tünteti fel, így a „3. 2.”-es megjelöléssel én jelöltem az áttekinthetőség és a fond struktúrájának jobb megértése érdekében.

Bár a fellelhető dokumentumok viszonylag jó fizikai állapotban őrződtek meg, lényeges elem, hogy sajnos az impériumváltásokkal járó időközbeni iratmegsemmisülés okán, a fond nem teljes. Ezzel szemben más fondok anyagaiból is tartalmaz fontos iratokat. Ezek közül mindegyelőtt a Fiumei kormányzóság (HR-DARI-7) és a Tengerészeti Hatóság (HR-DARI-46), valamint a városi önkormányzat (HR-DARI-22) dokumentumait kell kiemelni.

Természetesen számoltam azzal, hogy a MNL Somogy Megyei Levéltár óriási rendező és repertorizáló tevékenységéhez hasonló példászerű munkát egymagam már csak a szűkös időkeret miatt sem végezhetek el. Éppen ezért a több mint 250 dobozból álló fond teljes egészének feldolgozására jelen pályázatban nem vállalkozhattam és ezért, ahogy fentebb jeleztem, főleg a világháborús évek alatt keletkezett iratokra koncentráltam. Jóllehet, a Kamara működésének megértése, valamint személyi viszonyainak jobb megismerése érdekében korábbi évek iratait is kikértem. A fond egyéb éveiből származó iratok kikérése nagyban hozzá-

járult ahhoz, hogy a Kamara tevékenységéről és a fond felépítéséről átfogóbb képet kapjak, valamint, hogy ily módon későbbi kutatásaimat megalapozzam.

A rendelkezésemre álló időszak alatt megismertem a fond felépítését és az ott őrzött iratok típusát, rendszerezési elvét, valamint összesen 47 (44+3) raktári egységet kértem ki, amelyek az alábbi módon oszlottak meg: 2 darab igen terjedelmes mutatókönyv, 1 darab kötet, 44 darab doboz. A dobozok iratait egyesével, szál szerint néztem át és fényképeztem be, és ugyancsak ez vonatkozik a kötetekre. A fentebb feltüntetett „+3” raktári egység iratait korábban ugyan már digitalizáltam, ám most önellenőrzés gyanánt ismét kikértem, hogy a már meglévő gyűjtésemmel összevethessem.

Az ösztöndíjas időszak alatt a következő fő- és alsorozatok raktári egységeit kértem ki és tekintettem át

- 2. Popis knjige (Könyvek jegyzéke)
- 3. Popis spisa (Fiumei Kereskedelmi és Iparkamarák iratainak jegyzéke)
 - 3. 1. Opći spisi (Általános iratok)
 - 3. 1. 2. Spisi (druge) trgovačko-obrtničke komore (= Második Kereskedelmi és Iparkamara iratai)
 - 3. 1. 7. Zapisnici sjednica komore (= Kamarai ülések jegyzőkönyvei)
 - 3. 1. 8. Koncepti dopisa i izvješća (= Levéltervezetek és jelentések)
 - 3. 2. Parnični spisi arbitražnog suda Trgovačko obrtničke komore u Rijeci (= Kereskedelmi és Iparkamarai Választott Bíróság peres iratai)

A kutatási tervemben kitűzött céloknak megfelelően az anyaggyűjtést párhuzamosan jegyzékkészítés is kísérte. Ezt először is a Fiumei Kereskedelmi és Iparkamara fentebb ismertetett megkérdőjelezhetetlen gazdasági, társadalmi és politikai jelentősége, valamint a fond hungarika-anyagban kimondottan gazdag mivolta indokolta. Másodsor, hogy a fond számos, zömmel olasz, német, magyar, eseteként francia, angol és török nyelvű ígéretes hungarika-forrást tartalmaz, amelyek nemcsak a Fiume történelmével foglalkozó iránt érdeklődő kutatók számára bírnak nagy jelentőséggel, de az Osztrák–Magyar Monarchia egészéről alkotott ismereteket is jelentősen árnyalhatják.

A célkitűzésem meghatározásánál szintén döntő tényezőként jött számításba, hogy a fond jelenleg is használatban levő segédlete kizárólag horvát nyelven érhető el, ami egyes kisebb egységek (például a kötetek, mutatókönyvek, a Fiumei Kereskedelmi Deputáció vagy a

Választott bíróság iratai) részletesebb ismertetésén kívül jórészt csupán iktatószámokat tartalmaz. Vagyis a kutatás meglehetősen lassú és nehézkes, és az többnyire csak az iratok egyesével való áttekintésével lehetséges. A kutatás menetét meghatározza az is, hogy a dokumentumok egy-egy kivételtől eltekintve évente újra kezdődő iktatószám szerint, és nem tematikusan vannak rendezve, valamint az, hogy a sorozatból egyes iktatószámok kimaradnak, így a számozásukban hiátusok figyelhetők meg.

Az ösztöndíjas időszak végére a 3. 1. 2. alsorozat 6 dobozának (174–179.) anyagáról, valamint a 3. 1. 7-es alsorozatban fellelhető 202. doboz kamarai üléseinek jegyzőkönyveiről állítottam össze darabszintű jegyzéket. A 3. 1. 2-es számmal jelölt alsorozat dobozai jellemzően 500-800 változó terjedelmű és témájú tételt tartalmaznak, és a róluk készített segédletben pontosan 2650 darab 1914 és 1915 között keletkezett irat leírása szerepel. A Kamara mindennapi működését és szerteágazó feladatkörét jól leképezi, hogy az iratok típusa és témája egyaránt kimondottan heterogén.

A teljesség igénye nélkül a legfontosabb irattípusok közt a következők említhetők: táviratok, körrendeletek, miniszteri leiratok, folyamodványok, kamarai és szakértői vélemények, felmentési és segélykérelmek, kamarai költségvetések és zárszámadások, a testület saját üléseinek jegyzőkönyvei, a magyar és birodalmi „testvérkamarák” üléseinek meghívói, jegyzőkönyvei, átiratai, a fiumei viszonyokról információt kérő vagy éppen tájékoztató levelei.

Ami a tárgyalt témákat illeti, ezek közt a legjelentősebbnek azokat tartom, amelyek a kamara belső életéről, anyagi és személyi viszonyairól, valamint a fiumei kamarai kerület kereskedelmi, ipari és általában véve gazdasági, illetve szociális ügyeiről tájékoztatnak. Ide sorolhatók például a Fiumében bejegyzett bankok és egyéb pénzügyintézetek, közép- és nagyvállalatok (Whitehead Torpedógyár, Fiumei Első Rizshántoló és Rizskeményítőgyár Rt., Kőolajfinomító Rt., Fiumei Nyilvános Raktár Rt., Magyar–Horvát Gőzhajózási Társaság) folyamodványai és beadványai, a kikötőfejlesztés egyes mozzanatainak koncepciói (elevátor, raktárak, vasúti pályaudvar, mólók), illetve a Kamara által propagált különböző pályázatok és segélyakciók, alapítványok iratai. E dokumentumok a konkrét tárgyukon kívül többnyire az egyes vállalatok és személyek mindennapi problémáiba, elképzeléseibe is betekintést engednek. Azaz, általuk a kutatási fókusz közelítése is lehetővé válik és egyes esetekben akár a mikro-szintű vizsgálódást is megvalósíthatóvá teszik.

Ugyancsak lényegesnek vélem azokat a dokumentumokat, amelyek arról tanúskodnak, hogy Fiume egy nagyobb egység, jelesül az Osztrák–Magyar Monarchia, és azon belül a Magyar Királyság részét képezte a korszakban. Éppen ezért kiemelt fontosságúnak gondolom a Fiumei Kereskedelmi és Iparkamara azon iratait, amelyek egyrészt a „birodalmi” kérdésekről

(például vám- és logisztikai ügyek, kommunikáció, díjszabások, engedélyek) számolnak be. Továbbá azokat, amelyek a „magyar szent korona országainak” kereskedelmi és iparkamarai mozgalmához, vagy éppen az egyes országos jelenségekhez való viszonyulásukról tájékoztatnak.

Ezek közül különösen azok a figyelemre méltóak, amelyek arról informálnak, hogy a „fiumeiek” hogyan és mennyiben vették ki a részüket a „közös terhek” viseléséből, és miként járultak hozzá a magyar állam működtetéséhez. Példának okáért ilyenek számítanak a népfelkelési ügyek, a katonai szállításokban való részvételi kérelmek, a kiviteli tilalmak feloldásáért kampányoló kérvények, a különböző célú gyűjtéseket, illetve a Kamarának az egyes országos törvényekről és rendeletekről alkotott véleménye. Másrészt, mindez fordítva is igaz. Azaz, szintén nagy jelentőséget tulajdonítottam azoknak az iratok, amelyek arról szólnak, hogy a különböző országos szervek és intézmények mennyiben számítottak a „fiumeiek” erőforrásaira és közreműködésére.

Fontos hangsúlyozni, hogy az összekapcsolódó témák és áttett ügyiratok miatt a kutatás legeredményesebben az alsorozatok párhuzamos vizsgálatával kivitelezhető, miért is elengedhetetlen, hogy az egyes alsorozatokról részletes, lehetőség szerint darabszintű jegyzékek készüljenek.

Szintén lényegesnek tartom kiemelni, hogy a témákhoz és az irattípusokhoz hasonlóan szintén nagy különbségek figyelhetők meg az iratok terjedelmében. Az iratok ugyanis egy-egy laptól kezdve akár száz oldalasak is lehetnek.

Végül, kint tartózkodásom alatt (a párhuzamos nyitvatartási idő miatt csak) két alkalommal a Rijekai Egyetemi Könyvtárba (Sveučilišna knjižnica Rijeka) is ellátogattam. Erre egyrészt a vonatkozó korabeli horvát, olasz és magyar sajtó, a kurrens horvát és nemzetközi szakirodalom megismerése miatt volt szükség, másrészt azért, mert a Kamara évről évre kiadott beszámolóit a könyvtár viszonylag kompakt módon megőrizte, így a levéltárinál jóval egyszerűbb a hozzáférésük.

A kutatómunka során készített darabszintű jegyzéket és a könyvtárban áttekintett dokumentumok listáját a tanulmányom már közlésre leadott kéziratával együtt csatolom. A tanulmányomat a megjelenését követően meg fogom küldeni a pályáztatónak.

A kutatás módszere

Levéltári és könyvtári kutatás, forrásfeltárás, az iratok szálankénti áttekintése.

A kutatási eredmények hasznosítása (pl. előadás, publikáció) és az esetleges további lehetőségek

Kutatási eredményeimet lehetőség szerint konferenciákon és a Magyar Nemzeti Levéltár egyéb szakmai rendezvényein mutatom be, illetve amennyiben lehetséges, a feldolgozott források alapján feltárt témákat magyar és idegen nyelven tanulmányként, és/vagy forrásközlésként (például a Lymbusban, a Levéltári Közleményekben, vagy az ArchívNet felületén) is nyilvánosságra hozom.

Többek közt nagy tervem, hogy a Fiumei Kereskedelmi és Iparkamara tagjairól egy adatbázist hozzak létre, valamint, hogy annak alapján egy tevékenységükre, családi és üzleti összefonódásaikra, transznacionális kapcsolatrendszerükre egyaránt kiterjedő tüzesebb, propozográfiai vizsgálatot végezhessenek el. Úgy vélem, mindez a fiumei multipozicionális elitcsoportok és a magyar állam változó viszonyával kapcsolatban kimondottan új eredményeket hozhat.

Szintén a terveim közt szerepel a megkezdett jegyzékkészítés folytatása, ami nagy segítségére válhat mindazon kutatók számára, akik munkájuk során a kamarai iratokba kívánnak betekintést nyerni.

6. Az ösztöndíjjal kapcsolatos gyakorlati észrevételek

Rijekai Állami Levéltár (Državni arhiv u Rijeci)

A Rijekai Állami Levéltár szerda kivételével minden hétköznap 8:00 és 14:00 óra között tart nyitva

A levéltár elérhetősége: <http://www.riarhiv.hr/>

Az ösztöndíjas időszak alatt a kutatásom legalább 90%-át a Rijekai Állami Levéltárban töltöttem. A levéltári kutatás egy e-mailben vagy személyesen történő helyfoglalást és anyagkérés követően kezdődhet meg. Noha viszonylag kis levéltárról van szó, érdemes a helyet minél korábban lefoglalni és a kutatni kívánt iratok lehető legpontosabb jelzettel ellátott listáját is mielőbb megküldeni. Kiemelendő, hogy a kutatószolgálaton dolgozók nagyon segítőkészek és kutatóközpontúak. Mindenféle kérést igyekeznek teljesíteni, vagy legalábbis a legoptimálisabb megoldást megtalálni.

A kutatókat emellett döntően horvát és olasz nyelvű útmutatók és segédletek segítik, melyek jelentős része kizárólag a kutatóteremben érhető el. Igaz, egyes fondok jegyzéke az intézmény oldaláról, vagy éppen a Hungarica és az MNL Somogy Megyei Levéltár felületéről is elérhető.

- Magyar Királyi Tengerészeti Hatóság iratai 1870-1918 (Kaposvár-Rijeka, 2011)
https://library.hungaricana.hu/hu/view/SOMM_sk_tengereszeti_Hun/?pg=0&layout=s
- Fiumei és magyar–horvát tengerparti királyi kormányzó iratainak repertórium
https://mnl.gov.hu/mnl/sml/fiumei_es_magyar_horvat_tengerparti_kiralyi_kormanyzo_iratainak_repertoriuma

A levéltár szolgáltatásai mindenki számára elérhetőek, azonban sajnos tavaly óta díjkötelesek. A levéltár különböző szolgáltatásairól (beiratkozás, kutatás, fotó- valamint digitális másolat-készítés stb.) és aktuális díjszabásról a Levéltár alábbi felületén lehet tájékozódni:
<https://www.riarhiv.hr/Pdfovi/cjenik.pdf>

Rijekai Egyetemi Könyvtár (Sveučilišna knjižnica Rijeka)

A Rijekai Egyetemi Könyvtár nyári nyitvatartási idő szerint 9:00 és 14:00 óra között fogadja látogatókat.

A könyvtár elérhetősége: <https://svkri.uniri.hr/>

A Rijekai Egyetemi Könyvtárban a könyvek kikérésére a könyvtár honlapján online van lehetőség, és a dokumentumokat többnyire rövid várakozást követően szinte azonnal rendelkezésre bocsátják őket az intézet munkatársai. Problémát jelent azonban, hogy sajnos számos dokumentum – többnyire korabeli folyóiratok – állományvédelmi okokból már évek óta egyáltalán nem, vagy csak nagyon nehezen kutatható.

A könyvtár használata díjköteles. A jelenlegi díjtételekről az alábbi felület tájékoztat:
<https://svkri.uniri.hr/cjenik-usluge/>

Mindennapok

A Klebelsberg Kuno-ösztöndíj támogatása nagyban hozzájárult ahhoz, hogy újabb eredményekkel, tapasztalatokkal és tudással gazdagodjak.

Budapestről Rijekába Flixbusszal utaztam és valamivel több, mint hét órát vett igénybe az egy óras zágrábi transzferrel együtt. Az út teljesen kényelmesen, kulturált viszonyok közt telt, és mivel viszonylag korán foglaltam le a jegyeimet, ezért a turistaszezonhoz képest relatív kedvezően jutottam hozzájuk.

A kiutazás gyakorlati részleteit tekintve kimondott pozitívumként könyvelhető el, hogy az adminisztráció jelentősen egyszerűsödött, és hogy az utazásom módját és időpontját teljesen magam választhattam meg.

Az elnyert támogatás a költségeimet jelentős, de nem teljes mértékben fedezte, amit az általános infláció, valamint a horvátországi valutaváltás (2023 január elsejétől Horvátországban is az euro a hivatalos fizetőeszköz) okozta áremelkedés magyaráz. Noha, mint korábban is, ez alkalommal is magánszemélynél szálltam meg, legnagyobb költségemet a szobabérlés, valamint a helyi tömegközlekedés jelentette. Az 1. zónára szóló havibérlet 44,06 €-ba, a hetijegy 12,74 €-ba került. (<https://www.autotrolej.hr/karte/>)

Erre szükségzerű áldozni, mert bár Rijeka nem nagy város, és sok minden gyalog, sétálva is elérhető, a tömegközlekedés igénybevétele esős időkben elengedhetetlen. Számítani kell azonban arra, hogy a jelentős várakozási idő miatt a tömegközlekedési eszközökön szinte minden napszakban nagy tömeg van és a járművek összeköttetései, csatlakozásai is erősen fejlesztésre szorulnak.

A kutatás során szerzett tapasztalataim minden tekintetben pozitívak, éppen ezért bízom abban, hogy a jövőben is lesz alkalmam folytatni a megkezdett munkámat.

A támogatásért ezúton szeretnék köszönetet mondani a Klebelsberg Kunó-ösztöndíj Kuratóriumának!

Ordasi Ágnes

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

Budapest, 2023. szeptember 10.